הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפ תפא

(ו) **וְשׁוֹתֵהוּ בַּהֲסִבָּה** [ה]**בְּלֹא בְּרָכָה תְּחִלָּה,** (וּכְבָר נִתְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן תע״ד (ס״א) דְּאָנוּ נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ), (ז) [ו]**וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו ׳עַל הַגֶּפֶן׳. וְאִם שׁוֹתֵהוּ בְּלֹא הֲסִבָּה** (ח) [ז]**צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת פַּעַם אַחֶרֶת בַּהֲסִבָּה,** (ט) (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תע״ב סָעִיף (ו׳) [ז׳]), [ח]**וּמְבָרֵךְ לְפָנָיו ׳בּוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן׳ לְפִי שֶׁהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִלִּשְׁתּוֹת עוֹד.** הַגָּהּ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר ׳שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ׳ וְכוּ׳ קֹדֶם ׳לֹא לָנוּ׳ (ר״ן פרק ערבי פסחים (יט. ד״ה ערבי)), וְלִפְתֹּחַ הַפֶּתַח (י) כְּדֵי לִזְכֹּר שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים, וּבִזְכוּת אֱמוּנָה זוֹ יָבֹא מָשִׁיחַ וְיִשְׁפֹּךְ חֲמָתוֹ עַל הָעַכּוּ״ם (מהר״י ברונא), וְכֵן נוֹהֲגִין. וְיָכוֹל לִגְמֹר הַלֵּל (יא) אַף שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה. (רמב״ם והמגיד פרק ח׳ (ה״י)):

ה צִיַּנְתִּיו לְעֵיל סִימָן תע״ד (אות א). ו גַּם זֶה שָׁם (אות ב). ז צִיַּנְתִּיו לְעֵיל סִימָן תע״ב סָעִיף (ו׳) [ז׳]. ח צִיַּנְתִּיו לְעֵיל בְּסִימָן תע״ד.

א טוּר בְּשֵׁם אָבִיו (רא״ש פ״י סי׳ לג) מִדִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵף טוֹב עֶלֶם (פיוט ׳אלהי הרוחות׳ לשבת הגדול), וְשָׁכַן כָּתַב הָרִי״ף (כז.) וְשָׁכַן כָּתְבוּ כָּל הַגְּאוֹנִים.

תפא שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת אַחַר אַרְבַּע כּוֹסוֹת. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [א]**אַחַר אַרְבַּע כּוֹסוֹת** (א) **אֵינוֹ רַשַּׁאי לִשְׁתּוֹת יַיִן אֶלָּא מַיִם.** הַגָּהּ: וְכָל הַמַּשְׁקִין דִּינָן (א׳) כְּיַיִן (בית יוסף (סוף הסי׳)). וּמִי שֶׁהוּא אִסְטְנִיס אוֹ (ב) תָּאֵב הַרְבֵּה לִשְׁתּוֹת, יָכוֹל לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי (ג) *וְיֹאמַר עָלָיו הַלֵּל

בְּאֵר הֵיטֵב

וּבְלַיְלָה שְׁנִיָּה יֹאמַר ׳אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ׳ וְכוּ׳ וְלֹא יֹאמַר בַּסִּיּוּם ׳וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח׳. מַטֵּה מֹשֶׁה (סי׳ תרס), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב). וְהַחֹק יַעֲקֹב (סק״ה) כָּתַב וְאֵין נוֹהֲגִין כֵּן, רַק אוֹמְרִים הַכֹּל בִּשְׁנֵי לֵילוֹת שָׁוִין. נוֹהֲגִין בְּאֵלּוּ הַמְּדִינוֹת לִמְזֹג כּוֹס אֶחָד יוֹתֵר מֵהַמְסֻבִּין, וְקוֹרִין אוֹתוֹ כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא:

א (א׳) **כְּיַיִן.** בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות ב) כָּתַב שֶׁנּוֹהֲגִים הָתֵּר בִּשְׁתִּיַּת לַאקְרִי״ץ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, וְאַף עֶפְּי״ל טְרַאנְ״ק שָׁרִי. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי׳) דְּהַיְינוּ אוֹתוֹ

בֵּאוּר הֲלָכָה

הָרַמְ״א, וְהַכֹּל מִחֲשַׁב שְׁתִיָּה אַחַת, רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אֲפִלּוּ הָיָה בְּהַנִּשְׁאָר שִׁעוּר רְבִיעִית, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

א * וְיֹאמַר עָלָיו הַלֵּל הַגָּדוֹל. עַיֵּן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ג). **וְלִכְאוֹרָה מַשְׁמַע מִדִּבְרֵי הַטּוּר דְּלֹא פְּלִיגֵי הַגְּאוֹנִים רַק אִם כּוֹס חֲמִישִׁי צְרִיכָה חֲתִימָה בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ אוֹ צָרִיךְ לִכְלֹל אוֹתָהּ בַּחֲתִימָה דְּכוֹס רְבִיעִי, אֲבָל בְּלִי חֲתִימָה כְּלָל רַק בַּאֲמִירַת פְּסוּקֵי הַלֵּל הַגָּדוֹל, לֹא סַגִּי לְהַתִּיר לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי. וּלְפִי זֶה הַאי דִּינָא דְּהַגָּ״הּ לֹא מַיְירֵי רַק בְּדַוְקָא אִם לֹא גָּמַר עֲדַיִן אֶת הַחֲתִימָה דְּ׳מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳,** [דְּכָל שֶׁגָּמַר שׁוּב אִי אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי, דְּבַאֲמִירַת ׳הוֹדוּ׳ גְּרֵידָא לֹא שָׁרִי לִשְׁתּוֹת, וְלַחְתֹּם בִּבְרָכָה כְּבָר מַסִּיק הַטּוּר דְּאָסוּר מֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה פְּלוּגְתָא דְּרַבְּוָותָא]. **וְלֹא מַשְׁמַע כֵּן,** דְּהָא הֵם חָתְרוּ לִמְצֹא הֶתֵּר זֶה לְמִי שֶׁהוּא אִסְטְנִיס וְצָמֵא לִשְׁתּוֹת, וְזֶה מָצוּי בְּיוֹתֵר אַחַר שֶׁכְּבָר גָּמַר כָּל הַסֵּדֶר וּפָסַק כְּבָר מִלִּשְׁתּוֹת, **וְכֵן מִפַּשְׁטוּת דִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם** (פ״ח ה״י) **וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם** (נתיב ה ח״ד) **מַשְׁמַע גַּם כֵּן לְהָדְיָא דְּבַאֲמִירַת פְּסוּקֵי הַלֵּל הַגָּדוֹל גְּרֵידָא בְּלִי שׁוּם חֲתִימָה שָׁרִי לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי. וּמָצָאתִי לְהַגְּרַ״ז** (ס״א) **שֶׁמְּפָרֵשׁ גַּם כֵּן כִּדְבָרֵינוּ בְּכַוָּנַת הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, שֶׁכָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל וְ׳נִשְׁמַת׳ עַד הַחֲתִימָה, עַיֵּן שָׁם, אֶלָּא שֶׁהוֹסִיף בָּזֶה חוּמְרָא, דְּכָל זֶה בְּשֶׁלֹּא אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל בְּכוֹס רְבִיעִי, הָא אִם אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל בְּכוֹס רְבִיעִי כְּמִנְהָגֵנוּ, לֹא שָׁרִינַן לֵיהּ לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי בַּאֲמִירַת הַלֵּל.** וְהַטַּעַם נִרְאֶה, מֵאַחַר שֶׁאֵין בָּזֶה שׁוּם הִתְחַדְּשׁוּת וְתוֹסֶפֶת שֶׁבַח שֶׁהֲרֵי כְּבָר אָמַר פְּסוּקִים אֵלּוּ פַּעַם אַחַת, **וְכֵן מַשְׁמַע פַּשְׁטוּת דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם** (סק״א) **לְהַחְמִיר בָּזֶה. אֶלָּא שֶׁמָּצָאתִי לַפְּרִי מְגָדִים דְּלֹא מִסְתַּבְּרָא לֵיהּ לְהַחְמִיר בָּזֶה, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁמַּשִּׂיא דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְכַוָּנָה אַחֶרֶת.** וְעַיֵּן בְּהַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי (פ״ח אות כ) בְּשֵׁם רַב עַמְרָם (סדר ר״ע ח״ב סי׳ פז), וּמַשְׁמַע שָׁם גַּם כֵּן דְּאִם יֵשׁ לוֹ כּוֹס חֲמִישִׁי לֹא יֹאמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל בְּכוֹס רְבִיעִי, וּכְפַשְׁטוּת דִּבְרֵי מָגֵן אַבְרָהָם, עַיֵּן שָׁם. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי לַשִּׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים (כו: אות א) **שֶׁכָּתַב דְּמִדִּבְרֵי הָרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם מַשְׁמַע דִּבְלִי שׁוּם חֲתִימָה כְּלָל מֻתָּר לִשְׁתּוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי בַּאֲמִירַת הַלֵּל. אֶלָּא שֶׁמִּדִּבְרֵי הַטּוּר לֹא מַשְׁמַע כֵּן, עַיֵּן שָׁם, וְהוּא מַמָּשׁ כִּדְבָרֵינוּ,** אֶלָּא שֶׁנִּרְאֶה מִדְּבָרָיו שֶׁהָיָה לוֹ גִּירְסָא אַחֶרֶת בַּטּוּר בְּדִבְרֵי שַׂר שָׁלוֹם וּבְדִבְרֵי רַב עַמְרָם, עַיֵּן שָׁם, **וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

׳יְהַלְלוּךָ׳ שָׁכַח וְחָתַם ׳בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת׳, (ס) שׁוּב לֹא יַחְתֹּם בְּ׳יִשְׁתַּבַּח׳, אֶלָּא יֹאמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל וְ׳נִשְׁמַת׳ וְ׳יִשְׁתַּבַּח׳ עַד ׳מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׳: (ו) **וְשׁוֹתֵהוּ.** וְהַפִּיּוּטִים, דְּהַיְנוּ ׳אָז רֹב נִסִּים׳ וְכוּ׳, (ט) אוֹמֵר אַחַר שְׁתִיַּת הַכּוֹס, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג, וּמַהֲרַ״מ הָיָה שׁוֹתֶה אַחַר הַפִּיּוּטִים וְאַחַר ׳כִּי לוֹ נָאֶה׳, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה צָמֵא כְּשֶׁיִּשְׁכַּב, וְכֵן הוּא בַּסִּדּוּרִים. בְּלַיְלָה רִאשׁוֹן יֹאמַר (י) ׳אָז רֹב נִסִּים׳ וּבְלַיְלָה שֵׁנִי יֹאמַר ׳אֹמֶץ גְּבוּרוֹתֶיךָ׳, וְיֵשׁ נוֹהֲגִין שֶׁאוֹמְרִים הַכֹּל בִּשְׁנֵי לֵילוֹת שָׁוִין: (ז) **וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו וְכוּ׳.** וּבִבְרָכָה זוֹ יִפְטֹר גַּם הַכּוֹס שְׁלִישִׁית, וּכְדִלְעֵיל סִימָן תע״ד (סק״ג): (ח) **צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת פַּעַם וְכוּ׳.** וְהוּא הַדִּין בְּכוֹס שְׁלִישִׁי גַּם כֵּן דִּינָא הָכִי לְהַמְחַבֵּר. מִיהוּ לְעִנְיַן בְּרָכָה לְפָנֶיהָ (יא) דַּוְקָא בְּכוֹס רְבִיעִי שֶׁלֹּא חָשַׁב לִשְׁתּוֹת עוֹד כְּלָל, (יב) מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכוֹס שְׁלִישִׁי שֶׁבְּלָאו הָכִי חָשַׁב לִשְׁתּוֹת עוֹד עַל סְמַךְ (יג) בְּרָכָה זוֹ, לֹא מִקְּרֵי הֶסַּח הַדַּעַת וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ: (ט) **וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן תע״ב.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּהִכְרִיעַ שָׁם בַּהַגָּ״הּ דִּלְדִידָן שֶׁאֵין דַּרְכֵּנוּ לְהָסֵב בְּכָל הַשָּׁנָה, אֵין לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסִבָּה: (י) **כְּדֵי לִזְכֹּר שֶׁהוּא לֵיל שִׁמּוּרִים.** וְאֵין מִתְיָרְאִין מִשּׁוּם דָּבָר. וְנוֹהֲגִין בְּאֵלּוּ מְדִינוֹת לִמְזֹג כּוֹס אֶחָד יוֹתֵר מֵהַמְסֻבִּין וְקוֹרִין אוֹתוֹ כּוֹס שֶׁל אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא, (לְרַמֵּז שֶׁאָנוּ מַאֲמִינִים שֶׁכְּשֵׁם שֶׁגְּאָלָנוּ ה׳ יִתְבָּרֵךְ מִמִּצְרַיִם, הוּא יִגְאָלֵנוּ עוֹד וְיִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֵלִיָּהוּ לְבַשְּׂרֵנוּ): (יא) **אַף שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם סְעוּדָה.**

וְאַף שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֶה הָאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת בְּמָקוֹם אֶחָד, אֵין בְּכָךְ כְּלוּם:

א (א) **אֵינוֹ רַשַּׁאי וְכוּ׳.** הַרְבֵּה טְעָמִים יֵשׁ בָּזֶה בַּפּוֹסְקִים, (א׳) יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ מִשּׁוּם שֶׁמִּצְוָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וּבְנִפְלְאוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲפִלּוּ כָּל הַלַּיְלָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חֲטָפַתּוּ שֵׁנָה, וּכְדִלְקַמֵּיהּ (ס״ב), וּלְהָכִי לֹא יִשְׁתֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר וְיִתְבַּטֵּל מִמִּצְוָה זוֹ, (ב) וּלְפִי סְבָרָא זוֹ דַּוְקָא יַיִן אוֹ שְׁאָר מַשְׁקֶה הַמְשַׁכֵּר. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ דְּלֹא יְהֵא נִרְאֶה כְּמוֹסִיף עַל הַכּוֹסוֹת, שֶׁנִּרְאֶה כְּמַתְחִיל בִּסְעוּדָה אַחֶרֶת, (ג) וּלְפִי זֶה כָּל חֲמַר מְדִינָה אָסוּר אַף שֶׁאֵינוֹ מְשַׁכֵּר. וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל טַעַם מַצָּה מִפִּיו עַל יְדֵי שְׁתִיָּתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁאָסְרוּ לֶאֱכֹל אַחַר הַסֵּדֶר מִטַּעַם זֶה, וּלְפִי טַעַם זֶה כָּל מַשְׁקֶה אֲפִלּוּ אֵינוֹ חֲמַר מְדִינָה וְאֵינוֹ מְשַׁכֵּר, אָסוּר. וּמִסְתִּימַת דִּבְרֵי הַמְחַבֵּר וְרַמְ״א מַשְׁמַע (ד) שֶׁדַּעְתָּם לְהַחְמִיר כְּכָל הָנֵי טַעֲמֵי. וּמִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּאִינְגְבָע״ר וַואסָע״ר וְהוּא הַדִּין טֵיי״א אוֹ עֶפְּי״ל טְרַאנְ״ק, וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ גַּם לַאקְרִי״ץ, מֻתָּר, דְּזֶה אֵינוֹ מְבַטֵּל טַעַם מַצָּה וּכְמַיָּא בְּעָלְמָא הוּא, [אָכֵן בְּעֶפְּי״ל טְרַאנְ״ק (ה) שֶׁכּוֹתֵשׁ אֶת הַתַּפּוּחִים בְּבֵית הַבַּד וְיֵשׁ לָהֶם טַעַם גָּדוֹל, יֵשׁ אוֹסְרִים]. וְהִנֵּה אַף דִּלְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לְהַחְמִיר בְּכָל דָּבָר שֶׁמְּבַטֵּל טַעַם מַצָּה, (ו) מִכָּל מָקוֹם בִּמְקוֹם צֹרֶךְ גָּדוֹל יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל סְבָרָא הָרִאשׁוֹנָה לְהַתִּיר לוֹ לִשְׁתּוֹת שְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁאֵין מְשַׁכְּרִין, (ז) וּבִפְרָט בְּלֵיל שֵׁנִי בְּוַדַּאי יֵשׁ לְהָקֵל בִּשְׁאָר מַשְׁקִין שֶׁאֵין מְשַׁכְּרִין: (ב) **תָּאֵב הַרְבֵּה לִשְׁתּוֹת.** אֲפִלּוּ יַיִן: (ג) **וְיֹאמַר עָלָיו הַלֵּל הַגָּדוֹל.** דַּוְקָא (ס) אִם לֹא סִיֵּם עֲדַיִן הַבְּרָכָה וְשָׁתָה כּוֹס רְבִיעִית, (ט) אָז יָכוֹל לוֹמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל עַד סוֹף וְלַחְתֹּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ תפא סק״ג) וְהַגְּרַ״ז (ס״א): (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (י) עַיֵּן בַּמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ה): (יא) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב): (יב) דְּהָא לְהַמְחַבֵּר אֵין מְבָרֵךְ אֶלָּא בְּרָכָה אַחַת עַל כֻּלָּם, וּכְדִלְעֵיל סִימָן תע״ד (ס״א): (יג) וּלְדִידָן דִּמְבָרְכִינַן עַל כָּל כּוֹס, אִם כֵּן כְּשֶׁבֵּרֵךְ עַל שְׁלִישִׁי לֹא הָיָה כַּוָּנָתוֹ רַק עָלָיו, וְאִם כֵּן יֵשׁ לְבָרֵךְ גַּם בַּתְּחִלָּה, רַק מִשּׁוּם דִּמְסַפְּקָא לָן בְּעִקַּר הֲסִבָּה אִם נוֹהֶגֶת כְּהַיּוֹם, לְהָכִי אֵינוֹ צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסִבָּה מִשּׁוּם דְּנִרְאֶה כְּמוֹסִיף, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ תעט סק״א): **א** (א׳) בֵּאוּר הַגְּרָ״א: (ב) (ג) פְּרִי חָדָשׁ: (ד) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״א) וּנְהַר שָׁלוֹם (סק״א), וְכֵן מַשְׁמַע מֵהַגְּרָ״א: (ה) מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסי׳) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ו) הַגְּרַ״ז (ס״א): (ז) עַיֵּן אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק״ג): (ס) כֵּן כָּתַב הַפְּרִי מְגָדִים בְּכַוָּנַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א), וְעַיֵּן שָׁם שֶׁמְּצַדֵּד דְּאֶפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ בְּשֶׁכְּבָר אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל, כֹּל שֶׁלֹּא סִיֵּם הַבְּרָכָה, יָכֹל לוֹמַר עוֹד הַפַּעַם הַלֵּל הַגָּדוֹל וְלַחְתֹּם בִּבְרָכָה וְלִשְׁתּוֹת, וְעַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה ויאמר): (ט) פּוֹסְקִים:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תפא תפב

(ג) הַגָּדוֹל (מרדכי לט.)): **ב** [ב]חַיָּב אָדָם לְעַסֵּק בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח וּבִיצִיאַת מִצְרַיִם וּלְסַפֵּר בַּנִּסִּים וּבַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲבוֹתֵינוּ, עַד שֶׁתַּחְטְפֶנּוּ שֵׁנָה. הַגָּהּ: וְכָל דִּין לַיְל רִאשׁוֹן יֵשׁ גַּם כֵּן בְּלֵיל (ג) שֵׁנִי (אגור (סי' תמ"ט)). וְנוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לִקְרוֹת עַל מִטָּתוֹ רַק פָּרָשַׁת (ד) [ד] 'שְׁמַע' וְלֹא שְׁאָר דְּבָרִים שֶׁקּוֹרִין בִּשְׁאָר לֵילוֹת כְּדֵי לְהָגֵן, כִּי לֵיל שִׁמּוּרִים הוּא מִן הַמַּזִּיקִין:

ב טוּר בְּשֵׁם תּוֹסָפְתָּא (פ"י ה"ח) מֵהָא דְּמַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְכוּ'.

תפב דִּין מִי שֶׁאֵין לוֹ מַצָּה שְׁמוּרָה. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [*] אמִי שֶׁאֵין לוֹ * מַצָּה (א) מְשֻׁמֶּרֶת (ב) אֶלָּא כַּזַּיִת, (ג) מְבָרֵךְ 'עַל אֲכִילַת (ה) [א] מָרוֹר' וְאוֹכֵל, וּכְשֶׁגּוֹמֵר סְעוּדָתוֹ מִמַּצָּה שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁמֶּרֶת מְבָרֵךְ (ד) 'עַל אֲכִילַת מַצָּה' וְאוֹכֵל (ה) אוֹתוֹ כַּזַּיִת (ו) וְאֵינוֹ טוֹעֵם

א טוּר בְּשֵׁם אֲבִיו הָרא"ש (פ"י סי' לה) לִסְבֶרַת הָרִי"ף בְּסוֹף פֶּסָחִים (כו.). וְשָׁפַךְ כָּתַב הָרַב רַבֵּנוּ יוֹנָה.

בְּאֵר הֵיטֵב

עָפְי"ל טְרַאנ"ק שֶׁעוֹשִׂין בְּמִדִינָתֵנוּ שְׁמֻרִּים מַיִם עִם הַתַּפּוּחִים, אֲבָל אוֹתוֹ טְרַאנ"ק שֶׁעוֹשִׂין בְּאֶרֶץ אַשְׁכְּנַז שֶׁכּוֹתְשִׁין הַתַּפּוּחִים בְּבֵית הַבַּד וְיֵשׁ לוֹ טַעַם גָּדוֹל יֵשׁ לָאֲסֹר. וּמֵי זַגְבִּיל שֶׁקּוֹרִין אינְגְבֶּ"ר וַוַאשִׂי"ר יֵשׁ לְהַתִּיר, עַיֵּן מֻגָּן אַבְרָהָם (רי"ש הסי'). וְהָחָק יַעֲקֹב (סק"א) הָעֲלָה דְּמָתַר לִשְׁתּוֹת כָּל הַמַּשְׁקִין שְׁאֵינָם מְשַׁכְּרִים, וְכֵן פָּסַק בְּנֶחְלַת צְבִי (סק"א) וּבַעֲל פְּרִי חָדָשׁ, עַיֵּן שָׁם. וּלְפִיכָךְ הַדָּבָר בְּרוּר לְהַתִּיר לִשְׁתּוֹת הַקַּוָוע"ס אוֹ טָ"ע וְכַיּוֹצֵא. וּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה בְּסִפְרוֹ פֶּסַח מְעֻבִּין (סי' שמז) כָּתַב דְּלֹא רָצָה לְנָהֹג הֶתֵּר בִּשְׁתִּיַּת הַקַּוָוע"ס. וּבִשְׁתִּיַּת הַשִּׁטּוי"ן שֶׁקּוֹרִין טַבָּא"ק כָּתַב (סי' שמח) שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחַק מִמֶּנּוּ: (ג) **הַגְּדוֹלָה**. וְדַוְקָא אִם לֹא אָמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל עַל כּוֹס ד'. מֻגָּן אַבְרָהָם (סק"א): **ב** (ג) **שֵׁנִי**. וּבְלֵיל שֵׁנִי מֻתָּר לִשְׁתּוֹת כָּל שְׁאָר מַשְׁקִים אַחַר הָאַרְבַּע כּוֹסוֹת לְכַלֵּי עַלְמָא, עַיֵּן חק יַעֲקֹב (סק"ג): (ד) **שְׁמַע**. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַת הַמַּפִּיל. מַהַרִ"י וְיֵיל (סוף סי' קצג). וְאִם קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם הַלַּיְלָה, צָרִיךְ לִקְרוֹת כָּל הַקְּרִיאַת שְׁמַע כְּדֵי לָצֵאת, עַיֵּן סִימָן רל"ה (ס"א):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב (ד) **'שְׁמַע'**. עַיֵּן בְּאֹר הֵיטֵב. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ר"מ (באר היטב סק"ד) בְּשֵׁם הָאַרַ"י ז"ל. וְכָתַב בְּאִגְּרוֹת הָרַמַ"ז (סי' יג) שֶׁאֲפִלּוּ לֵיל רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח שֶׁחָל בְּשַׁבָּת אָסוּר בְּזִוּוּג, עַיֵּן שָׁם:

א **[בשו"ע] מִי שֶׁאֵין לוֹ מַצָּה מְשֻׁמֶּרֶת כו'**. וְעַיֵּן בְּאֶשֶׁ"ר דֶּרֶךְ ק"כ (ע"א. פ"י סי' לה), וּמַה שֶּׁכָּתְבוּ הַפְּרִי חָדָשׁ וְהַחק יַעֲקֹב (סק"ג) לְתַמֵּהַּ עָלָיו, וּבְשוּ"ת בֵּית אַפְרַיִם (או"ח) סִימָן (מ"ז [מ"ו] כָּתַבְתִּי שׁוּב נָכוֹן לְדִבְרֵי הָרִא"ש, וְגַם יָשׁוּב קְצָת לְהַטֵּ"ז בְּעִנְיָן זֶה מַה שֶּׁהַקְשָׁה עַל הָרִא"ש שָׁם עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּרִכֵּי יוֹסֵף (סק"ב) בְּשֵׁם מוֹרוֹ זַקֵנוֹ הָרַב שֶׁכָּתַב בְּשֵׁם צְרוֹר הַחַיִּים כְּתַב יָד שֶׁכָּתַב שְׁמוּאֵל מוֹרֵי הָרַשְׁבָּ"א מִי שֶׁבָּא בְּסְפִינָה וְלֹא עָלָה לַיַּבָּשָׁה עַד יוֹם ט"ו, לֹא יַעֲשֶׂה הַסֵּדֶר בַּיּוֹם, וְאֵינוֹ כְּמוֹ קִדּוּשׁ דְּמַקְדֵּשׁ בַּיּוֹם דְּגַבֵּי מַצָּה הָרֵי אָמְרוּ דְּאֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת אֶלָּא בַּלַּיְלָה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּפְשׁוּט דְּהוּא הַדִּין בְּכָל מִי שֶׁאֵרְעוּ אֹנֶס בְּלֵיל פֶּסַח אֵין לוֹ תַּשְׁלוּמִין בַּיּוֹם, וְכֵן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם סִימָן תפ"ה (סק"א) וְהֶבְיאוֹ בְּבֹאֵר הֵיטֵב סִימָן תע"ג (סק"א) עַיֵּן שָׁם: **[א] מָרוֹר**. עַיֵּן בְּאֹר הֵיטֵב. וְעַיֵּן שוּ"ת בֵּית יְהוּדָה (או"ח) סִימָן נ"ח שֶׁנַּיִם שֶׁהָיוּ בְּבֵית הָאֲסוּרִים אוֹ בְּמִדְבָּר וְלֹא נִמְצָא אֶלָּא כַּזַּיִת מַצָּה בְּצֶמְצוּם מִי קוֹדֵם, וְכָתַב שֶׁיֵּשׁ לִפְשֹׁט מִמַּתְנִיתִין דְּיוֹמָא (כב.) בִּזְמַן שֶׁהֵם מְרֻבִּים כו', וְסֵיּם דְּהַכֹּל תְּלוּי בְּכָל דְּאִלֵּים גָּבֵר עַיֵּן שָׁם. וְלֹא נְהִירָא דְּבְכָאי גַּוְנָא הָוֶה לֵהּ מַצָּה גְּזוּלָה, וַאֲפִלּוּ אֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה מִכָּל מָקוֹם הָא דְּבָעֵינַן 'לָכֶם' בְּמַצָּה לָאו מִשּׁוּם מִצְוָה הַבָּאָה בְּעֲבֵרָה הוּא אֶלָּא מִשּׁוּם דִּילְפִינַן 'לְחֶם' 'לְחֶם' מַחֲלָה דִּכְתִיב (כמדבר טו כ) 'עֲרִסֹתֵיכֶם' לְהוֹצִיא אֶת הַגָּזוּל, וְאִם כֵּן כָּל שֶׁהוּא גָּזוּל וְאֵינוֹ שָׁלוּ אֲפִלּוּ אֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה לֹא נָפִיק, וּקְצָת יֵשׁ לְדַחוֹת דְּאִפְשָׁר דִּכְיָון שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה-דְּאִתְיְהִיב לְמִהְיֵלָה אֵין שָׁם גָּזֵל עָלָיו כְּלָל. וּקְצָת מְשֻׁמָּע כֵּן מֵהַתּוֹסָפוֹת בְּסָכָּה רֵישׁ פֶּרֶק לוּלֵב הַגָּזוּל (ל. ד"ה משום) שֶׁהִקְשׁוּ דְּלָמָּה לִי גַּבֵּי מַצָּה טַעֲמָא דְּלָכֶם תִּפְרוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה, וְאִם אִיתָא הָא מִשְׁתַּחַת לֵהּ בִּכְהָאי גַּוְנָא שְׁגָזַל כַּזַּיִת מַצָּה וְאֵינוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, וְאַף עַל גַּב דְּלִית בֵּיהּ מִשּׁוּם מִצְוָה הַבָּאָה בַּעֲבֵרָה מִכָּל מָקוֹם פָּסִיל לֵיהּ מִקְּרָא דְּמוֹכִיחַ דְּכָעֵינַן לָכֶם. וְכֵן נִרְאֶה לְדַיֵּק מִדְּרָשַׁ"י דְּסָכָּה דַּף כ"ז (ע"ב ד"ה כל) דְּאִתְמַעֵט מִלְּמֵד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לֵישֵׁב בְּסָכָּה אַחַת וּפֵרַשׁ רַשַׁ"י וְאִשְׁתְּכַח דְּלֹא מְטֵי שָׁוֶה פְּרוּטָה לְכָל חַד, מִשְׁמַע דְּכָל שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה לֹא שַׁיָּךְ לְהַתַּ עָלָיו שָׁם סֻכָּה שְׁלוּ שֶׁיּוֹצֵא בָּהּ אִם לֹא שֶׁנִּצְרָךְ אֲלָיו חֵלֶק חֲבֵרָיו וּמִכָּרָהּ מִזֶּה דְּיוֹצֵא בְּסֻכָּה שְׁאוֹלָה, וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין לְעִנְיַן שֶׁאֵין לְהַתַּ עָלָיו בְּמַצָּה גְּזוּלָה אִם אֵינוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה אִם גְּזָלָהּ מִמֵּילָא נַעֲשֵׂית לָכֶם. אֶלָּא דִּלְפִי זֶה אַדְרַבָּה צָרִיךְ עִיּוּן, דְּמִשְׁמַע מִרַשַׁ"י דְּסֻכָּה דִּלְעִנְיַן שֶׁיִּהְיֶה קָרוּי לָכֶם שָׁוֶה פְּרוּטָה בָּעֵינַן אַף שֶׁהוּא שְׁלוּ מִמֵּשׁ, וְאִם כֵּן גַּם גְּבֵי מַצָּה נֵימָא הָכִי, וְלֹא מָצִינוּ בְּשׁוּם מָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַמַּצָּה שָׁוֶה פְּרוּטָה, כְּלַל נִרְאֶה דְּגַם כָּאן אֵין הַכֹּל תָּלוּי בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה, רַק כְּפִי נְתִינָתוֹ דְּכָל דְּלֹא הָוֵי שָׁוֶה פְּרוּטָה, רַק כְּפִי נְתִינָתוֹ עַל חֶלְקוֹ אִם כֵּן הַמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁוֶה יוֹתֵר אֵינוֹ שָׁלוֹ רַק הַרְבֵּה שְׁתָּפִים יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהֵם מַשְׁאִילִים חֵלֶק זֶה לָזֶה. וְהַתּוֹסָפוֹת (כו: ד"ה כל) שֶׁכָּתְבוּ שֶׁבְּחִנָּם דְּחַק כְּפִי הֵיכִי דְּמַרְבֶּה שְׁתָּפִין מַרְבֶּה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּבָרָכָה וְלִשְׁתּוֹת הַכּוֹס חֲמִישִׁית, אֲבָל אִם כָּבָר סִיֵּם סוֹף הַבְּרָכָה, אֵין לַחֲזֹר וְלוֹמַר הַלֵּל הַגָּדוֹל וּלְבָרֵךְ לְבַסּוֹף, דְּלֹא תִּקְּנוּ כִּי אִם בְּרָכָה אֶחָת: **ב** (ד) **שְׁמַע**. וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ (י) בִּרְכַת 'הַמַּפִּיל'. וְאִם קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּבֵית הַכְּנֶסֶת קֹדֶם הַלַּיְלָה, (יא) צָרִיךְ לִקְרוֹת כָּל הַקְּרִיאַת שְׁמַע כְּדֵי לָצֵאת, וְכַנַּ"ל בְּסִימָן רל"ה (ס"א):

א (א) **מְשֻׁמֶּרֶת**. עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תנ"ג סָעִיף ד' מַהוּ מְשֻׁמֶּרֶת, וְעַיֵּן בְּאוֹר הַלָּכָה (ד"ה מצה): (ב) **אֶלָּא כַּזַּיִת**. וְאִם כֵּן, אִם יֹאכְלוּ בָּרִאשׁוֹנָה לֹא יִהְיֶה לוֹ לַאֲפִיקוֹמָן, וְאִם יִרְצֶה לָצֵאת בּוֹ גַּם בְּמָקוֹם אֲפִיקוֹמָן אִם כֵּן לֹא יְהֵא רַשַׁאי לֶאֱכֹל אַחֲרָיו וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תע"ח (ס"א), וְעַל כֵּן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁמֻבָּאר וְהוֹלֵךְ: (ג) **מְבָרֵךְ עַל אֲכִילַת מָרוֹר וְכוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַחַר שְׁמְּבָרֵךְ מִתְּחִלָּה בִּרְכַת הַמּוֹצִיא (ו) לָבַד עַל מַצָּה שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁמֶּרֶת מְבָרֵךְ עַל הַמָּרוֹר, וּבִרְכַת עַל אֲכִילַת מַצָּה יְבָרֵךְ לְבַסּוֹף בְּשָׁעָה שֶׁאוֹכֵל כַּזַּיִת הַמְשֻׁמֶּרֶת. וְאַף עַל גַּב דְּלְכַתְּחִלָּה (ג) צָרִיךְ לֶאֱכֹל מַצָּה שֶׁל חִיּוּב וַהֲדַר מָרוֹר מִשּׁוּם שְׁנֶּאֱמַר (במדבר ט יא) 'עַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים', בְּתְחִלָּה מַצָּה וַהֲדַר מְרוֹרִים, הֵיכָא דְּלֹא אָפְשַׁר שָׁאנֵי. וְהַמְחַבֵּר הִשְׁמִיט דִּין דִּכְרִיכָה, וּמַשְׁמַע דְּסִבְרָא לֵיהּ (ג) דְּלֹא מַצְרְכִינַן לֵיהּ כְּרִיכָה מִשּׁוּם דְּאֵין לוֹ מַצָּה שְׁמוּרָה רַק כַּזַּיִת, וּבְמַצָּה שְׁאֵינָהּ שְׁמוּרָה לֹא חָשִׁיב כְּרִיכָה שֶׁהֲרֵי אֵינָהּ מַצָּה כְּלָל: (ד) **עַל אֲכִילַת מַצָּה**. דְּבִרְכַת הַמּוֹצִיא כָּבָר בֵּרַךְ: (ה) **אוֹתוֹ כַּזַּיִת**. הַמְשֻׁמָּר, וְעוֹלֶה לוֹ גַּם בְּמָקוֹם אֲפִיקוֹמָן שֶׁהֲרֵי אוֹכְלוֹ עַל הַשָּׂבַע: (ו) **וְאֵינוֹ טוֹעֵם אַחֲרָיו כְּלוּם**. וּכְמוֹ בְּכָל מָקוֹם לְאַחַר אֲפִיקוֹמָן. וְהִנֵּה כָּל זֶה בְּשֶׁאֵין לוֹ רַק כַּזַּיִת אֶחָד שְׁמוּרָה, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי זֵיתִים אוֹכֵל כַּזַּיִת אֶחָד (ז) בְּתְחִלַּת אֲכִילָתוֹ וּמְבָרֵךְ עָלָיו

בַּאוּר הַלָּכָה

א * **מַצָּה מְשֻׁמֶּרֶת**. עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תנ"ג סָעִיף ד' דְּמַעֲקַר הַדִּין דִּי בְּשִׁמּוּר מִשְׁעַת טְחִינָה וְעַל פִּי הַדְּחַק דִּי מִשְׁעַת לִישָׁה, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ מַחְמִירִים שֶׁצָּרִיךְ שְׁמוּר מִשְׁעַת קְצִירָה. וּלְפִיכָךְ אִם אֵין לוֹ מַצָּה מְשֻׁמֶּרֶת מִשְׁעַת קְצִירָה רַק כַּזַּיִת וּשְׁאָר מַצָּה שֶׁלּוֹ מְשֻׁמָּרוֹת רַק מִשְׁעַת לִישָׁה, בָּזֶה יֵשׁ לוֹ לִנְהֹג כְּמוֹ שָׁנּוֹהֲגִים תָּדִיר וְהֵיינוּ שֶׁיְּבָרֵךְ עַל כַּזַּיִת הַמְשֻׁמָּר מִשְׁעַת קְצִירָה הַמּוֹצִיא וְגַם עַל אֲכִילַת מַצָּה, וּכְרִיכָה יַעֲשֶׂה מִמַּצָּה הַמְשֻׁמֶּרֶת מִשְׁעַת לִישָׁה וְכֵן הָאֲפִיקוֹמָן גַּם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (י) אַחֲרוֹנִים: **(יא)** מֻגָּן אַבְרָהָם (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

א (ו) מֻגָּן אַבְרָהָם (סק"א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ז) עֲטֶרֶת צְבִי (סק"א), וְהוּא כְּסִבְרָא שְׁנִיָּה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן תע"ה סָעִיף ב' בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק כח) עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ עִיּוּן שֶׁדַּעַת הַמְחַבֵּר שָׁם אֵינוֹ כֵּן כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁנוּ שָׁם (ס"ק כו) לְדַעְתֵּיהּ דְּחַשׁ לִסְבָרָא דְּעַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים, וְכָאן לְהַמְחַבֵּר אֵין לוֹ לְחוּשׁ לָזֶה כְּלָל, וְעַיֵּן בְּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ב) וְצָרִיךְ לְהָבִין דְּבָרָיו:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah